

УДК 332.2 : 712.24 : 631.111
JEL Classification: Q15, R52

Баран Олег
аспірант

Львівський національний аграрний університет
м. Дубляни, Україна
E-mail: zemdek@ukr.net

АНАЛІЗ ВПЛИВУ АГРОЛАНДШАФТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ НА ЕКОНОМІЧНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація

Світовий та вітчизняний досвід підтверджує необхідність оптимізації сільськогосподарського виробництва, що ґрунтується на агроландшафтній основі та забезпечує зростання ефективності використання природних ресурсів і створення оптимальних умов для формування ефективного агровиробництва. У зв'язку з цим, пріоритетність агроландшафтної організації території на сучасному етапі визначила необхідність аналізу її впливу на економічну ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств.

Для виконання поставлених завдань використовувались такі методи досліджень, як: економіко-статистичний – для обробки даних під час еколого-економічного аналізу сучасного стану організації території сільськогосподарських підприємств та кореляційно-регресійного аналізу – для оцінювання впливу та визначення математичних залежностей зміни показників ефективності сільськогосподарського виробництва від параметрів агроландшафтної організації території. Дослідження проводилися за статистичними показниками сільськогосподарського виробництва підприємств Львівської області та розрахунковими даними особистих досліджень.

В дослідженні обґрунтовується необхідність аналізу взаємовпливу показників організаційно-територіальної системи землекористувань та економічної ефективності сільськогосподарського виробництва при плануванні господарської діяльності підприємств. Здійснено оцінку впливу організації території на економічну ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств на основі визначення залежності між агроландшафтними параметрами та економічними показниками. Встановлено тісний зв'язок показників екологічної стабільності території та обсягів валової продукції сільського господарства, а також нормативно грошової оцінки сільськогосподарських угідь, що пояснюється екстенсивністю аграрного виробництва за рахунок збільшення площ ріллі.

Визначення впливу агроландшафтних параметрів організації території на економічну ефективність аграрного виробництва дає можливість коригувати еколого-економічні показники в процесі планування діяльності сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: сільське господарство, підприємство, організація, агроландшафт, територія, землекористування, ефективність.

Вступ.

Нинішні трансформації у сільському господарстві відбуваються на фоні негативних тенденцій, які охопили майже всі елементи розвитку сільських територій. Так, за високого ступеня

освоєності та розораності території знижується ефективність використання земельно-ресурсного потенціалу та особливо його природно-складових компонентів. Це загрозливе становище зумовлює необхідність оптимізації сільськогосподарського виробництва, що ґрунтується на агроландшафтній основі та забезпечує зростання ефективності використання природних ресурсів і створення оптимальних умов для формування ефективного агровиробництва. Пріоритетність агроландшафтної організації території на сучасному етапі визначає необхідність аналізу її впливу на економічну ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Теоретико-прикладним аспектам взаємодії економічних та екологічних чинників у процесі формування території сільськогосподарських підприємств значну увагу приділено в роботах С.Ю. Булигіна, Гуцуляка Г.Д., Гуцуляка Ю.Г., Д.С. Добряка, Й.М. Дороша, О.І. Коваліва, А.Я. Сохничя, М.Г. Ступеня та інших дослідників. Значний внесок у розробку теоретичних і практичних питань у сфері підвищення економічної ефективності сільськогосподарських землекористувань на агроландшафтній основі в сучасних умовах внесли С.К. Богатирчук-Кривко, Т.В. Гаращенко, О.Г. Тараріко, А.М. Третяк, В.М. Третяк, О.І. Шкуратов та ін. Зокрема, С.К. Богатирчук-Кривко у своїй роботі [1] дослідила вплив еколого-економічних чинників організації землекористування на ефективність сільськогосподарської діяльності. Представник агроекологічного напрямку економічних досліджень О.І. Шкуратов [2] систематизував екологічні чинники аграрного виробництва та здійснив аналіз їх впливу на ефективність сільськогосподарської діяльності. Однак, незважаючи на доволі всебічну вивченість вказаних проблем, залишаються дискусійними питання структурного формування землекористувань та організації території аграрних підприємств, а також їх впливу на ефективність сільськогосподарської діяльності.

Мета.

Метою статті є теоретико-методичне обґрунтування та аналіз впливу агроландшафтної організації території на економічну ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств.

Методологія дослідження.

В ході проведення дослідження використано наступні методи: економіко-статистичний – для обробки даних під час еколого-економічного аналізу сучасного стану організації території сільськогосподарських підприємств та кореляційно-регресійного аналізу – для оцінювання впливу й визначення математичних залежностей зміни показників ефективності сільськогосподарського виробництва від параметрів агроландшафтної організації території. Дослідження проводилися за статистичними показниками сільськогосподарського виробництва підприємств Львівської області та розрахунковими даними особистих досліджень.

Результати.

Раціональна та ефективна організація агроландшафтів в їх органічному взаємозв'язку і взаємозумовленості стає основою сталого збереження агроресурсного потенціалу земель та підвищення продуктивності земельних ресурсів.

Одним з найбільш складних питань при організації території сільськогосподарських угідь в структурі агроландшафту є підбір критеріїв, що характеризують сучасну модель еколого-економічного розвитку землекористування (землеволодіння) та збалансованості природних і антропогенних факторів. При організації території буває досить складно визначити, які необхідно застосовувати екологічні заходи і в якому обсязі задля поліпшення загального екологічного стану території та забезпечення стабільності та стійкості земельних угідь.

Наявні показники визначення екологічного стану території, на нашу думку, не дають повного уявлення про результати проведення цих заходів, а оцінюють загалом той чи інший екологічний

критерій. У зв'язку з цим, для вибору необхідного заходу пропонується застосовувати показники, які характеризують потенційні можливості продуктивності сільськогосподарських агроландшафтів з урахуванням природних умов та антропогенних можливостей території [3, с. 198].

Дійсно, результати сільськогосподарської діяльності залежать від багатьох чинників і одними з основних є саме екологічні чинники, що характеризують стан агроєкосистем та агротехнологічні умови для виробництва. Різновекторність цих чинників, які справляють істотний вплив на економічну ефективність агрогосподарювання, вказує на причинно-наслідкові зв'язки у ході взаємовпливу сільськогосподарського виробництва та довкілля [4; 5]. Безумовно екологічні та просторові характеристики агроландшафтної організації території впливають як на земельні ресурси, так і на процес виробництва підприємства, змінюють умови праці та відпочинку населення, тому ефективність його проявляється в усіх сферах господарської діяльності.

Відмітною особливістю агроландшафтної організації території сільськогосподарських підприємств є досягнення оптимального співвідношення між ріллею, луками, лісами та водними територіями, збільшення розмаїтості сільськогосподарських культур на земельній площі, впровадження адаптивних сівозмін через їх диференційоване розміщення [6; 7].

Особливості агроландшафтної організації території спричинено встановленими нормами щодо взаємозалежності сільськогосподарської діяльності й визначеної території, формуванням щонайкращих співвідношень виробничої структури та відповідного територіального розміщення, покращенням виробничих умов, що передусім впливає на економічну ефективність агрогосподарювання. Кількість показників, які розкривають екологічний стан агроєкосистем доволі значна, у цьому зв'язку з метою об'єктивності та полегшення процедури аналізу, запропоновано застосувати найбільш інтегральний показник, який на нашу думку, відображає вплив просторових параметрів організації території на економічну ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств, а саме коефіцієнт екологічної стабільності території (табл. 1). Як результуючі показники, що найбільше характеризують ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств обрано обсяг валової продукції сільського господарства (в порівнянних цінах 2010 року), прибуток (збиток) від реалізації сільськогосподарської продукції у сільськогосподарських підприємствах на 1 га сільськогосподарських угідь, рівень рентабельності від реалізації сільськогосподарської продукції, нормативно грошову оцінку сільськогосподарських угідь (табл. 2). Показник нормативно грошової оцінки сільськогосподарських угідь ми прирівняли до показників економічної ефективності сільськогосподарської діяльності у зв'язку з тим, що він визначається відповідно до нормативу капіталізованого рентного доходу на землях сільськогосподарського призначення.

Таблиця 1

Структура земель та екологічних параметрів організації території Львівської області, 2016 р.*

Район	Площа земельних угідь, га									Коефіцієнт екологічної стабільності території
	Територія загальною	Рілля	Сіножаті	Пасовища	Багаторічні насадження	Ліс	Забудовані землі	Відкриті землі без рослинного покриву	Землі водного фонду	
Бродівський	113601	42340	11295	12204	1070	40005	4286	928	1473	0,55
Буський	83291	36006	10365	9768	606	20594	3781	155	2016	0,49
Городоцький	71214	36856	6062	10652	1645	9441	3193	639	2726	0,40
Дрогобицький	118887	37189	10980	14061	1293	47643	4646	1151	1924	0,60
Жидачівський	96980	44197	10206	12343	918	19337	6116	887	2976	0,44
Жовківський	126415	56472	11087	15305	1720	32566	5467	909	2889	0,48
Золочівський	107202	46151	15088	10927	1372	26183	4147	2017	1317	0,48

Продовження табл. 1

Кам'янка-Бузький	85007	40136	8065	10263	1035	17841	4909	189	2569	0,45
Миколаївський	66315	22510	7031	9573	642	18705	4591	765	2498	0,53
Мостиський	83127	45005	4466	10555	1212	16797	3898	157	1037	0,41
Перемишлянський	90413	37854	6569	12044	1145	28722	2796	418	865	0,53
Пустомитівський	92415	47661	7888	10054	1891	16467	6277	389	1788	0,40
Радохівський	111619	49792	9559	13808	474	30559	5510	362	1555	0,49
Самбірський	91618	44715	12826	13343	1114	12003	4118	1080	2419	0,41
Сколівський	146521	12903	13299	10014	177	104864	3080	1064	1120	0,84
Сокальський	153136	63669	21614	18327	1371	36000	7029	728	4398	0,49
Старосамбірський	122561	38331	3979	13941	1496	57373	4017	1732	1692	0,63
Стрийський	79631	31742	5664	7952	656	24815	3298	3477	2027	0,51
Турківський	118764	21768	5563	17049	211	68002	3899	1035	1237	0,74
Яворівський	151836	35769	5830	23437	1410	61645	9246	10905	3594	0,60

*Джерело: розраховано автором за даними Головного управління статистики у Львівській області та Головного управління Держгеокадастру у Львівській області.

Однак, виявлення залежності між коефіцієнтом екологічної стабільності території та обраними економічними показниками в розрізі районів є недостатньо об'єктивним у зв'язку з узагальненими даними, що, на нашу думку, не в достатній мірі розкриватимуть агроландшафтні параметри окремих сільськогосподарських підприємств. Тому для розрахунків варто здійснювати також порівняння на рівні окремих господарств.

Таблиця 2

Показники ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств, 2016 р.*

Район	Обсяг валової продукції сільського господарства, тис. грн	Прибуток (збиток), грн/га	Рівень рентабельності, %	Нормативно грошова оцінка угідь, грн
Бродівський	187116	1236,0	31,3	17621
Буський	206945	355,4	20,0	17966
Городоцький	111654	85,6	9,1	11180
Дрогобицький	144736	93,0	17,3	6038
Жидачівський	231239	350,1	4,9	14278
Жовківський	119536	56,8	6,3	13065
Золочівський	288049	339,0	17,3	19362
Кам'янка-Бузький	234174	1763,6	12,5	14662
Миколаївський	158539	205,4	11,1	9290
Мостиський	92111	423,0	18,1	12969
Перемишлянський	75397	394,4	17,3	10225
Пустомитівський	191230	1155,1	36,7	16825
Радохівський	198669	3856,9	30,5	16120
Самбірський	236821	0,1	1,4	11669
Сколівський	105	11,2	1,0	3736
Сокальський	336045	478,4	19,7	18153
Старосамбірський	32807	12,6	16,0	5496
Стрийський	385272	5063,6	47,0	8504
Турківський	4873	23,0	1,0	3281
Яворівський	52591	27,5	3,9	6355

*Джерело: розраховано автором за даними Головного управління статистики у Львівській області [8].

З метою аналізу взаємовпливу вказаних чинників на ефективність сільськогосподарської діяльності нами пропонується встановити залежність між ними за допомогою економіко-математичного методу, а саме кореляційно-регресійного аналізу, що дозволяють виявити взаємозалежності та тісноту зв'язку між факторними і результативними показниками. Дослідження проводилися за статистичними показниками сільськогосподарського виробництва підприємств

Львівської області та розрахунковими даними особистих досліджень. З метою математичного вираження цього зв'язку були визначені наступні величини: коефіцієнти кореляції та детермінації, значення коефіцієнтів для лінійного рівняння, що показують напрямок зв'язку (табл. 3). На підставі отриманих значень були складені функції, що описується лінійними рівняннями:

$$y = ax + b, \quad (1)$$

де y – показники ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств;
 x – коефіцієнт екологічної стабільності території;
 a, b – постійні коефіцієнти, величини яких наведено в таблиці 1.

Таблиця 3

Значення коефіцієнтів регресії впливу екологічної стабільності території на ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств*

Показник	Значення коефіцієнтів для лінійного рівняння		Коефіцієнт кореляції	Коефіцієнт детермінації
	a	b		
Обсяг валової продукції сільського господарства	-538292	446191	-0,58	0,34
Прибуток (збиток) від реалізації сільськогосподарської продукції у сільськогосподарських підприємствах на 1 га сільськогосподарських угідь	-2216,2	1956,7	-0,20	0,04
Рівень рентабельності від реалізації сільськогосподарської продукції	-27,548	30,896	-0,26	0,07
Нормативно грошова оцінка сільськогосподарських угідь	-33098	29911	-0,71	0,51

*Джерело: розраховано автором.

Ранжирування коефіцієнтів кореляції показників свідчить, що найтісніший зв'язок з коефіцієнтом екологічної стабільності території мають показники нормативно грошової оцінки сільськогосподарських угідь (і відповідно нормативно капіталізований рентний дохід на землях сільськогосподарського призначення) та обсягу валової продукції сільського господарства. На рис. 1 та рис. 2 наведено точкові графіки та лінійні тренди даної залежності.

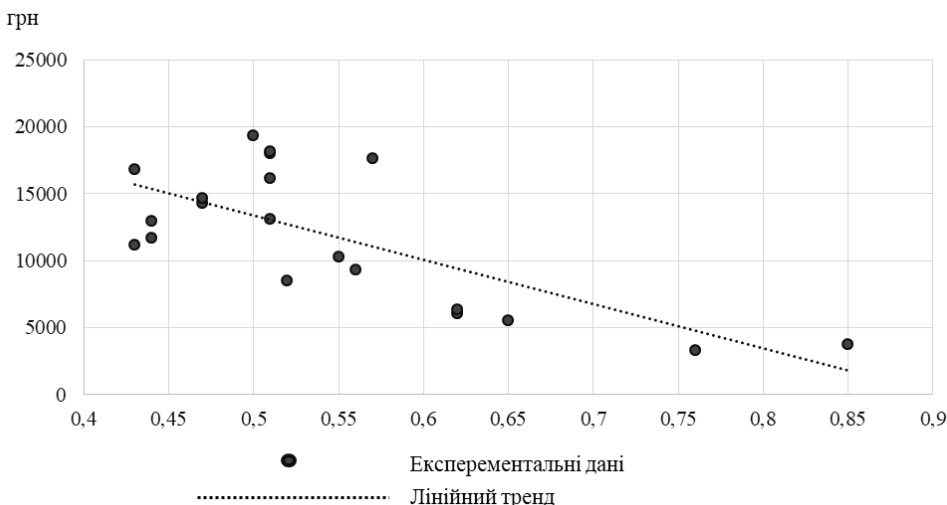

Рис. 1. Кореляційна залежність показників екологічної стабільності території та нормативно грошової оцінки сільськогосподарських угідь*

*Джерело: розраховано автором за даними Головного управління статистики у Львівській області.

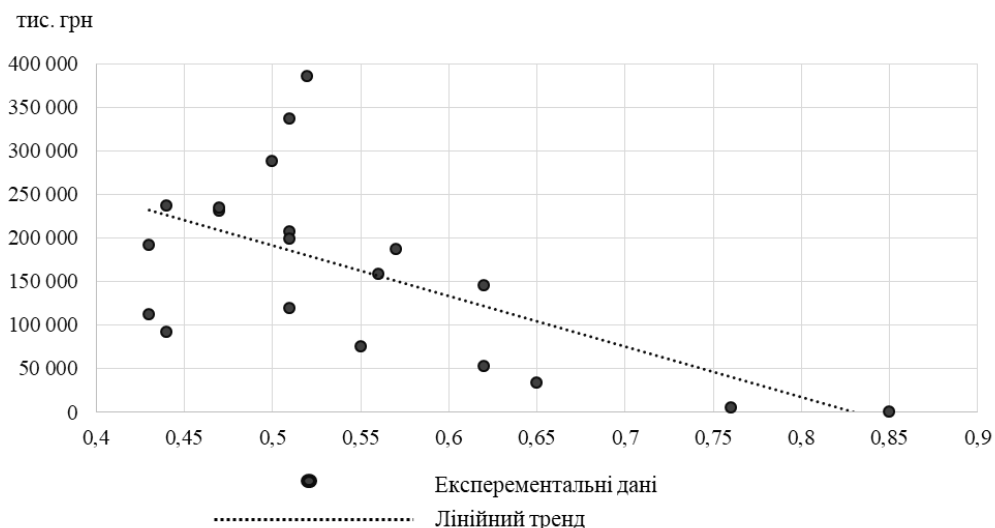

Рис. 2. Кореляційна залежність показників екологічної стабільності території та обсягів валової продукції сільського господарства*

*Джерело: розраховано автором за даними Головного управління статистики у Львівській області.

Згідно з даними лінійної регресії, значення коефіцієнта кореляції $-0,71$ показує достатньо тісний зв'язок і обернену залежність нормативно грошової оцінки сільськогосподарських угідь від показників коефіцієнту екологічної стабільності території. Коефіцієнт детермінації $0,51$ свідчить, що 51% випадків усіх змін нормативно грошової оцінки сільськогосподарських угідь обумовлені зміною показника екологічної стабільності території, тобто точність добору у рівнянні регресії – достатня.

Тісний зв'язок показників екологічної стабільності території та обсягів валової продукції сільського господарства, а також нормативно грошової оцінки сільськогосподарських угідь пояснюється екстенсивністю аграрного виробництва за рахунок збільшення площ ріллі і підвищення урожайності сільськогосподарських культур. Дійсно в результаті збільшення ріллі та посівних площ підвищується ефективність сільськогосподарської діяльності, проте вітчизняна та закордонна практика показує [9-12], що екстенсивне виробництво призводить не лише до надмірного виснаження ґрунтів та втрати їх родючості, а й до зниження результативності виробництва або ж, навіть, збитковості в майбутньому.

Високі темпи розвитку засобів праці та технологій у сільському господарстві водночас зі зростанням антропогенного навантаження на довкілля ускладнюють виявлення об'єктивної кореляційної залежності між коефіцієнтом екологічної стабільності території та визначеними економічними показниками. Це зумовлено розширенням інноваційних агротехнологій, сортів культур, використанням новітніх органічних і мінеральних добрив, удосконаленням методів обробки ґрунту, сільськогосподарського обладнання, застосуванням хімічних засобів боротьби зі шкідниками, організацією землеохоронної діяльності тощо [12-14].

Розрахунок впливу екологічних чинників землекористування на зростання економічної ефективності господарювання дає змогу приймати раціональні управлінські рішення суб'єктам господарювання в сфері природокористування. Для сільськогосподарської галузі це має неабияке значення, оскільки саме аграрне виробництво має безпосередній зв'язок з живими й неживими об'єктами довкілля [1; 14]. Це зумовлює пряму залежність сучасного екологічного стану навколишнього середовища від успішності екологізації сільськогосподарського виробництва, рівня

дотримання еколого-правових вимог на усіх стадіях господарювання.

У процесі організації сільськогосподарського землекористування важливе значення має поліпшення та раціоналізація моделі господарювання – визначений алгоритм здійснення методів і способів забезпечення кожного конкретного землекористування. Зазначена модель в системі об'єктивного оцінювання господарювання за допомогою чіткого розмежування впливів об'єктивних і суб'єктивних чинників на результативність сільськогосподарського виробництва дає змогу визначити перспективні напрями підвищення ефективності виробництва й забезпечити порівняння визначених економічних показників. Таким чином, ефективність виробничо-економічної взаємодії залежить від чіткого розмежування економічних і правових категорій та обов'язкового дотримання усіма сторонами взятих на себе зобов'язань. Тому важливо визначити не лише загальні напрями сільськогосподарської діяльності для кожного виду господарювання, а й загальні ознаки системи ефективного землекористування.

Загалом, організація території сільськогосподарських підприємств з використанням агроландшафтної інформації має відтворювати практичну реалізацію проектних рішень із землеустрою сільськогосподарських підприємств (конкретних агроландшафтів), враховуючи природоохоронні та екологічні вимоги, які слід декларувати в проектах внутрішньогосподарського землеустрою. Лише в такому разі територію можна буде розглядати як цілісну, взаємозалежну множину ландшафтних елементів, згрупованих між собою за певною (приміром, ґрунтозахисною) властивістю.

Висновки і перспективи.

Таким чином, проведений аналіз параметрів агроландшафтної організації території в структурі регіону, ще раз підкреслює дилему щодо альтернативного вибору варіанту економічного розвитку аграрного сектора чи збереження агроєкосистем та забезпечення відтворювального процесу в сільськогосподарському землекористуванні. Враховуючі отримані дані в результаті аналізу впливу організації території на економічну ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств, визначено, що розробка напрямів їх сталого розвитку повинна базуватися на пріоритетних завданнях з урахуванням залежності між агроландшафтними параметрами та економічними показниками. При цьому визначено, що роль цих агроландшафтних параметрів у формуванні економічних показників сільськогосподарського виробництва різна. Тому дуже важливим є визначення рівня впливу окремих чинників на ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств, використовуючи науково обґрунтовані методи та підходи.

Визначення впливу агроландшафтних параметрів організації території на економічну ефективність аграрного виробництва дає можливість коригувати еколого-економічні показники в процесі планування діяльності сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел

1. Богатирчук-Кривко С.К. Еколого-економічна оцінка впливу організації землекористування на ефективність сільськогосподарського виробництва. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Серія: Економічні науки.* 2014. № 3 (27). С. 129–134.
2. Шкуратов О.І. Аналіз впливу екологічних факторів на ефективність сільськогосподарського виробництва. *Економіка природокористування і охорона навколишнього середовища.* 2014. С. 42–44.
3. Краснянская Е.В. Влияние состава и соотношения угодий на экологическое состояние территории Воронежской области. *Вестник Воронежского государственного аграрного университета.* 2011. № 1 (28). С. 196–199.
4. Колмыков В.Ф., Казакевич В.И. Влияние пространственных экологических факторов на результаты производственной деятельности сельскохозяйственных предприятий. *Весті Національної академії наук Білорусі: Серія аграрних наук.* 1998. № 2. С. 54–58.
5. Shkuratov O. Methodology for estimation of ecological safety in the agricultural of Ukraine. *Scientific Papers: Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development.* 2018. Vol. 18. Issue 3. P. 379–386.

6. Гуцуляк Г.Д., Гуцуляк Ю.Г. Концептуальні засади системної організації сільськогосподарських ландшафтів. *Збалансоване природокористування*. 2018. № 1. С. 17–21.
7. Гуцуляк Г.Д., Гуцуляк Ю.Г. Теоретичні основи формування сільськогосподарських ландшафтів. *Збалансоване природокористування*. 2018. № 2. С. 13–21.
8. Сільське господарство Львівської області: [стат. збірник за 2017 рік]. За редакцією Корисько Г.М. Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2018. 177 с.
9. Zanten B. et al. European agricultural landscapes, common agricultural policy and ecosystem services: a review. *Agronomy for Sustainable Development*. 2014. Vol. 34. P. 309–325.
10. Третяк А.М., Третяк В.М. Землеустрій в Україні: впорядкування землеволодінь і землекористувань та організація території сільськогосподарських підприємств: монографія. Херсон : Гринь Д.С., 2016. 199 с.
11. Гарашенко Т.В. Еколого-економічна оцінка впливу агроландшафтної організації території на ефективність сільськогосподарського виробництва. *Збалансоване природокористування*. 2013. № 4. С. 26–30.
12. Булигін С.Ю. Формування екологічно сталих агроландшафтів: монографія. К.: Урожай, 2005. 300 с.
13. Stupen R., Stupen M., Stupen O. Prospects of the land-rental relations development in agriculture of Ukraine. *Scientific Papers: Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*. 2018. Vol. 18. Issue 3. P. 441–448.
14. Primdahl J., Kristensen L., Busck A. The farmer and landscape management: different roles, different policy approaches. *Geography Compass*. 2013. Vol. 7 (4). P. 300–314.

Статтю отримано: 22.07.2018 / Рецензування 06.09.2018 / Прийнято до друку: 21.09.2018

Oleh Baran
PhD student
Lviv National Agrarian University
Dublyany, Ukraine
E-mail: zemdek@ukr.net

ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF THE AGRO-LANDSCAPING ORGANIZATION OF THE TERRITORY ON THE ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract

Worldwide and domestic experience confirms the need to optimize agricultural production based on an agrolandscape approach and ensure the growth of efficiency in the use of natural resources and the creation of optimal conditions for the formation of effective agricultural production. In this regard, the priority of the agrolandscape organization of the territory at the present stage has identified the need to analyze its impact on the economic efficiency of agricultural enterprises.

Such research methods as economic and statistical for data processing in the environmental and economic analysis of the current state of the organization of the territory of agricultural enterprises and correlation and regression analysis to assess the impact and determine the mathematical dependencies of changes in the efficiency indicators of agricultural production from the parameters of the agrolandscape organization of the territory are used to perform the tasks. Studies are conducted on the statistical indicators of agricultural production enterprises of the Lviv region and the calculated data of their own research.

The necessity of analyzing the mutual influence of indicators of the organizational-territorial system of land use and economic efficiency of agricultural production when planning the economic activity of enterprises has been substantiated. The assessment of the impact of the organization of the territory on the economic efficiency of the activities of agricultural enterprises was carried out on the basis of determining the relationship between agrolandscape parameters and economic indicators. A close relationship has been established between the indicators of the ecological stability of the territory and the gross agricultural output, as well as the normative monetary value of agricultural land due to the extensiveness of agricultural production due to an increase in arable land.

Determining the influence of agrolandscape parameters of the organization of the territory on the economic efficiency of agricultural production makes it possible to adjust the environmental and economic indicators in the process of planning the activities of agricultural enterprises.

Keywords: agriculture, enterprise, organization, agrolandscape, territory, land use, efficiency.

References

1. Bohatyrchuk-Kryvko, S.K. (2014). Ekolohe-ekonomichna otsinka vplyvu orhanizatsii zemlekorystuvannia na efektyvnist silskohospodarskoho vyrobnytstva [Ecological and economic assessment of the impact of land use on the efficiency of agricultural production]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky* [Collection of scientific works of the Tavia State Agrotechnological University. Series: Economic Sciences], 3 (27), 129–134. [in Ukrainian]
2. Shkuratov, O.I. (2014). Analiz vplyvu ekolohichnykh faktoriv na efektyvnist silskohospodarskoho vyrobnytstva [Analysis of the impact of environmental factors on the efficiency of agricultural production]. *Ekonomika pryrodokorystuvannia i okhorona navkolyshnoho seredovyscha* [Environmental economics and environmental protection], 42–44. [in Ukrainian]
3. Krasnyanskaya, Ye.V. (2011). Vliyanie sostava i sootnosheniya ugodyi na ekologicheskoe sostoyanie territorii Voronezhskoy oblasti [The influence of the composition and ratio of land on the ecological state of the territory of the Voronezh region]. *Vestnik Voronezhskogo gosudarstvennogo agramogo universiteta* [Bulletin of the Voronezh State Agrarian University], 1 (28), 196–199. [in Russian]
4. Kolmykov, V.F., & Kazakevich, V.I. (1998). Vliyanie prostranstvennykh ekologicheskikh faktorov na rezultaty proizvodstvennoy deyatel'nosti sel'skokhozyaystvennykh predpriyatiy [The influence of spatial environmental factors on the results of production activities of agricultural enterprises]. *Vestsi Natsyyanal'nyy akademii nauk Belarusi: Seryya agramykh nauk* [Maintain the National Academy of Sciences: Series of Agrarian Sciences], 2, 54–58. [in Russian]
5. Shkuratov, O. (2018). Methodology for estimation of ecological safety in the agricultural of Ukraine. *Scientific Papers: Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 18 (3), 379–386.
6. Hutsuliak, H.D., & Hutsuliak, Yu.H. (2018). Kontseptualni zasady systemnoi orhanizatsii silskohospodarskykh landshaftiv [Conceptual foundations of systematic organization of agricultural landscapes]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia* [Balanced Nature Using], 1, 17–21. [in Ukrainian]
7. Hutsuliak, H.D., & Hutsuliak, Yu.H. (2018). Teoretychni osnovy formuvannia silskohospodarskykh landshaftiv [Theoretical foundations of the formation of agricultural landscapes]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia* [Balanced Nature Using], 2, 13–21. [in Ukrainian]
8. Korysko, H.M. (Ed.). (2018). *Sil'ske hospodarstvo Lvivskoi oblasti: 2017. Stat. zbirnyk* [Agriculture of the Lviv region 2017. Statistical yearbook]. Lviv, Ukraine: Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti, 177. [in Ukrainian]
9. Zanten, B. et al. (2014). European agricultural landscapes, common agricultural policy and ecosystem services: a review. *Agronomy for Sustainable Development*, 34, 309–325.
10. Tretiak, A.M., & Tretiak, V.M. (2016). *Zemleustrii v Ukraini: vporiadkuvannia zemlevolodin i zemlekorystuvan ta orhanizatsiia terytorii silskohospodarskykh pidpriemstv: monohrafiia* [Land Management in Ukraine: Land Management and Land Use Structure and Organization of Territory Agricultural Enterprises: Monograph]. Kherson: Hrin D.S. [in Ukrainian]
11. Harashchenko, T.V. (2013). Ekolohe-ekonomichna otsinka vplyvu ahrolandshaftnoi orhanizatsii terytorii na efektyvnist silskohospodarskoho vyrobnytstva [Ecological-economic assessment of the impact of the agro-landscape organization of the territory on the efficiency of agricultural production]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia* [Balanced Nature Using], 4, 26–30. [in Ukrainian]
12. Bulyhin, S.Yu. (2005). *Formuvannia ekolohichno stalykh ahrolandshaftiv: monohrafiia* [Formation of environmentally sustainable agro-landscapes: a monograph]. Kyiv: Urozhai. [in Ukrainian]
13. Stupen, R., Stupen, M., & Stupen, O. (2018). Prospects of the land-rental relations development in agriculture of Ukraine. *Scientific Papers: Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 18 (3), 441–448.
14. Primdahl, J., Kristensen, L., & Busck, A. (2013). The farmer and landscape management: different roles, different policy approaches. *Geography Compass*, 7 (4), 300–314.

Received: 07.22.2018 / Review 09.07.2018 / Accepted 09.21.2018

